

RENOU, EEN HORLOGERIE SINDS 1840

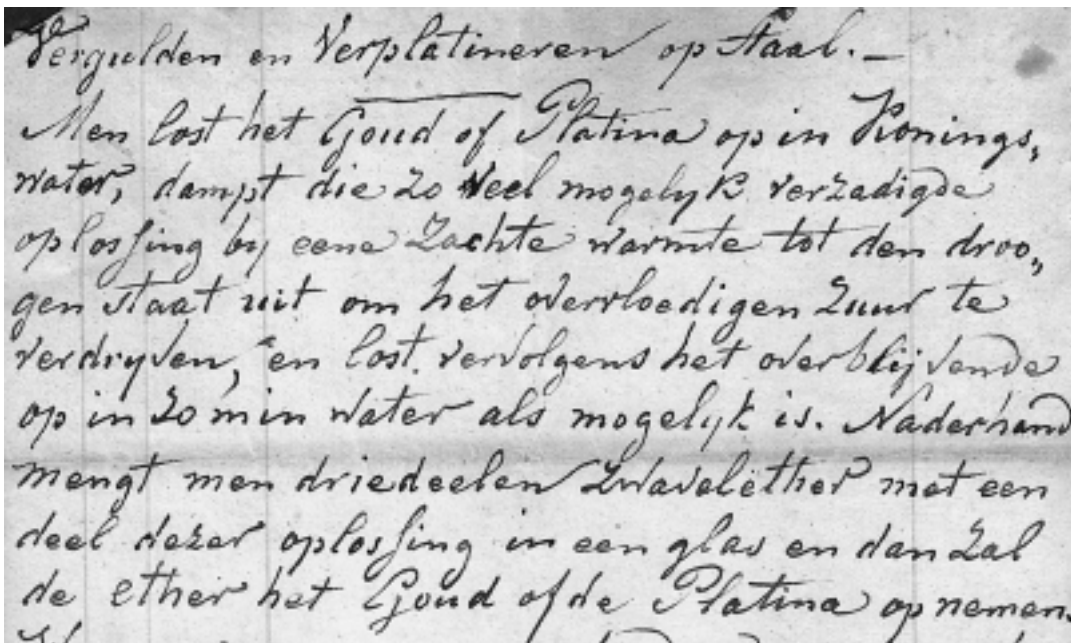
door Bram van der Schuyt

Ter gelegenheid van de eeuwwisseling presenteert Eigen Perk een aantal winkels die tenminste honderd jaar in Hilversum gevestigd zijn en daardoor voor generaties van Hilversummers een bekende en vertrouwde naam hebben gekregen. In dit nummer 'Horlogerie Renou' aan de Kerkstraat 90.

Service en vakbekwaamheid

Met service en vakbekwaamheid, antwoordt de heer Peter Renou op de vraag hoe hij en zijn voorvaders het meer dan anderhalve eeuw hebben volgehouden. Want de bekende horlogerie en juwelierszaak van die naam die thans in de Kerkstraat gevestigd is, werd al in 1840 opgericht en heeft zich sindsdien als kleine en gespecialiseerde zaak kunnen handhaven. Eigenlijk was de zaak de eerste zeventig jaren van zijn bestaan alleen maar werk-

plaats. Pas in 1911 begon Hendrik Lourens Renou, de kleinzoon van de oprichter, in de Herenstraat met een winkel waar je klokken en horloges kon kopen. Ook barometers. Maar het werk in het atelier achter de winkel bleef een belangrijke activiteit en bron van inkomsten. Eén bediende was er voor de reparaties van 'het kleine werk', terwijl een 'grootwerker' zich met klokken en wekkers bezig hield. Een bekende bediende was in die periode L. Pruijn die de firma Renou verliet toen hij benoemd werd tot leraar aan de 'Rijksvakschool voor Goud- en Zilvermeden en Horlogemakers'. En ook nu nog bevindt zich achter de winkel in de Kerkstraat een werkplaats waar Peter Renou, de kleinzoon van de kleinzoon, nog altijd reparatie-werkzaamheden uitvoert, bijgestaan door een in deeltijd werkende instrumentmaker.

Gerrit François Renou (1815-1887), de grondlegger van de Horlogerie Renou, was niet alleen een begaafd horlogemaker. Hij hield zich ook bezig met het verwerken van edelmetalen. In dit 'recept' beschrijft hij hoe staal met een laagje goud of platina bedekt kan worden. Voor het toepassen van dit recept moet hij in zijn werkplaats over een klein chemisch laboratorium beschikt hebben.

Het eerste reclame-materiaal van Gerrit François.

Het vak heb ik geleerd op de Vakschool in Schoonhoven waarna ik ook stage heb gelopen bij verschillende patroons. Schoonhoven is in Nederland nog altijd het centrum van de goud- en zilversmeden. In 1974 kwam ik bij mijn vader in de zaak. Vaak ben ik in mijn atelier aan het werk en laat ik de winkel over aan mijn vrouw en mijn moeder. Onze klanten kopen graag hun uurwerken bij een horloger die er verstand van heeft en niet alleen maar een doorgeefluik is van de groothandel, zegt Peter Renou. Ook na de opening van de winkel in 1911 is bij Renou de werkplaats 'achter de winkel' altijd een grote rol blijven spelen.

Een fuselier werd horlogemaker

Het was de bet-overgrootvader van Peter, Gerrit François Renou, die in 1840 trouwde en zich als zelfstandig 'meester-horlogemaker' vestigde in Amsterdam. De 25 jaar jonge ondernemer had het vak in die stad geleerd maar moest als fuselier eerst nog vier lange jaren in militaire dienst vanwege de 'Opstand der Belgen'. Maar in 1840 kon hij dan eindelijk aan de Laurierstraat 169 zijn zaak gaan opbouwen. Van huis uit had hij de liefde voor het horlogevak niet meegekregen. Zijn voorouders waren als protestanten (Hugenoten) in 1697 het katholieke Frankrijk ontvlucht en werden in hun nieuwe vaderland vooral als bakkers en graanhandelaren actief. Vader François Renou was in Amsterdam opgenomen als Broeder in het Korendragersgilde, wat een hele eer was.

De binnenstad van Amsterdam, waar de grachten tevens als open riolen dienden, was in het midden van de 19e eeuw niet erg gezond om te wonen. Het jonge gezin werd voortdurend bezocht door gezondheidsproblemen en ziekten. Enkelen van hun kinderen stierven jong en omstreeks 1850 besloot Gerrit François om buiten te gaan wonen, eerst in 's-Graveland en later in Loosdrecht. Deze dorpjes waren weliswaar goed voor de gezondheid maar te klein om een horlogemaker te onderhouden en in 1855 streek het gezin neer in de Langestraat te Hilversum, toen reeds een dorp met een beter zakelijk perspectief. In dit atelier heeft de meester-horlogemaker jaren gewoond en voor het gehele Gooi *horlogiën ende kloeken* gerepareerd. In Amsterdam hield hij nog enkele klanten aan die hij regelmatig ging bezoeken. Hij kocht dan tegelijkertijd onderdelen in die voor het reparatiewerk nodig waren. Zo'n reisje naar Amsterdam was toen vrij omslachtig. Het snelst was nog om met de diligence van Buwalda naar Vreeland te rijden en daar de trein van Utrecht naar Amsterdam te nemen.

François, de tweede generatie, bericht dat hij zich gevestigd heeft op de hoek van de Kerkstraat en de Kattensteeg, de latere Koorstraat.

In dit pand in de Kerkstraat was de werkplaats van François gevestigd. (alle foto's part. coll.)

Toch was er toen ook al enige verkoop. Renou liet per schuit Friese staartklokken invoeren die netjes twee aan twee verpakt hier aankwamen en voor ongeveer 25 gulden hun weg naar Gooise huiskamers vonden. Ook met het verwerken van edelmetalen hield hij zich bezig. Bewaard is de beschrijving van een door hem ontwikkeld procedé om staal van een laagje goud of platina te voorzien. Men mag aannemen dat hij dat procedé in

zijn atelier toepaste, waaruit moge blijken dat hij niet alleen een begaafd horlogemaker was maar ook bekwaam met de chemie wist om te gaan!

De tweede generatie

Een veelzijdig vakman dus, maar in de omgang was Gerrit François niet gemakkelijk. Ook zijn beide zoons konden niet goed met hun vader opschieten. De jongste, Jan Willem George, verliet het

F. Renou
HORLOGER.
's Gravelandscheweg 14a
HILVERSUM.

<p>Goud en Zilverwerken. HORLOGES, Pendules Regulateurs, Klokken</p>		<p>Barometers Muziekdoozen. Abonnement voor Opwinding. Atelier voor Reparatiën</p>
<p>Reparatie voor _____ Prijs _____</p>		

Later verhuisde François naar de 's-Gravelandseweg 14a. Men kon zich bij hem ook op 'Opwinding' abonneren.

ouderlijk huis al vroeg en ging als matroos naar de Oost. De oudste zoon, François, koos weliswaar voor hetzelfde vak als zijn vader maar vestigde zich zodra hij kon als zelfstandig horlogemaker en concurrent van zijn vader. Deze hield er overigens spoedig mee op. Gerrit François heeft zich gedurende de laatste jaren van zijn leven nog met de verkoop van boeken bezig gehouden en stierf in 1887. Waar zoon François precies begon met zijn zaak is niet bekend, maar wel staat vast dat hij de *horlogemakersaffaire* in 1886 verplaatste naar een pand op de hoek van de Kerkstraat en de Kattensteeg, de latere Koorstraat. Uit oud reclame-materiaal blijkt dat hij later woonde en werkte aan de 's-Gravelandseweg 14a waar hij zich als 'horloger' niet alleen bezig hield met reparaties maar ook allerhande uurwerken, barometers en zelfs muziekdozen te koop aanbood. Vooral opmerkelijk in de advertentie is dat men bij Renou ook een 'Abonnement voor Opwinding' kon nemen waarbij onder Opwinding wat anders verstaan moet worden dan de betekenis die het woord vandaag de dag heeft!

François was dus allang niet meer alleen repareur maar ook winkelier. Een echte winkel had hij echter niet, hij verkocht vanuit zijn werkplaats. Zijn zoon Hendrik Lourens zag in dat het roer om moest. Hij had van zijn vader het vak geleerd en

In het pand aan de 's-Gravelandseweg werd later een smederij gevestigd en nog later een garage. Toen deze foto werd gemaakt was de firma Renou al vertrokken naar de Herenstraat.

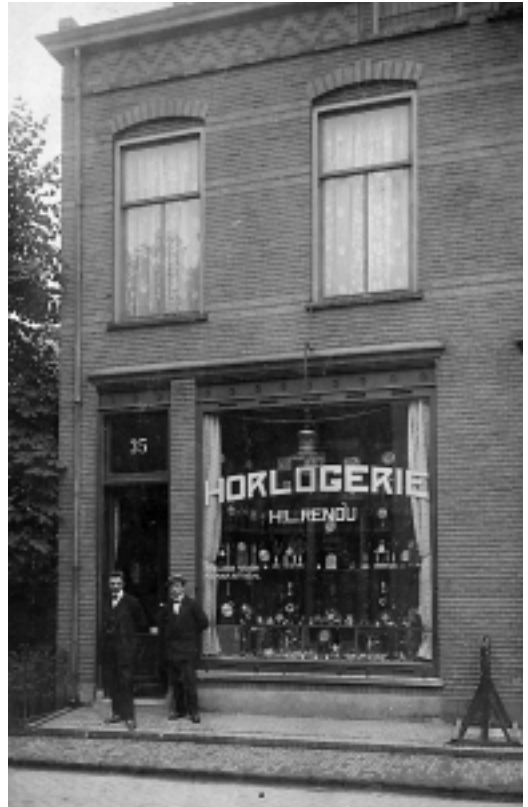

Het was Hendrik Lourens, vertegenwoordiger van de derde generatie, die in 1911 een echte winkel opende in de Herenstraat 35. Hij verlegde het accent van reparaties naar de verkoop.

was dus volgens de traditie van de familie een goed opgeleide horlogemaker. In 1910 nam hij de zaak van zijn vader over en reeds het jaar daarop besloot hij er een moderne winkel van te maken. Geen werkplaats meer met wat verkoop maar een echte winkel die door een atelier werd ondersteund. In 1911 vestigde de jonge ondernemer zich in het winkelpand aan de Herenstraat 35. Zijn zuster Margaretha verhuisde met hem mee om de huishouding te verzorgen. De Horlogerie H.L. Renou begon al spoedig te bloeien en te groeien en verwierf zich in het Gooi een belangrijke plaats als leverancier van alles wat met uurwerken te maken had. Hendrik Lourens trouwde in 1914 met A.H.A. (To) Campen, de dochter van een Amsterdamse koopman. Het echtpaar kreeg twee zonen, François (1915) en Barend (1917). Alles rozengeur en maneschijn dus, maar inmiddels verschenen donkere wolken aan de horizon.

Van Herenstraat naar Kerkstraat

Daar was allereerst de Eerste Wereldoorlog waardoor de aanvoer van uurwerken en onderdelen begon te stagneren. Nederland had nooit een eigen klokkenindustrie gehad, bijna alles moest uit het buitenland komen. Uurwerken kwamen vooral

Links staat Hendrik Lourens trots voor zijn nieuwe winkel. Het is niet bekend wie naast hem staat.

uit Duitsland en Zwitserland. In Nederland werden alleen Friese staartklokken en zogeheten Zaanse klokken gefabriceerd waar bijna geen vraag meer naar was. Niet alleen Renou maar alle 'horlogers'

Tijdens de Eerste Wereldoorlog kwam al spoedig schaarste aan materialen en onderdelen.

BING! **BANG!**

Er wordt bekend gemaakt dat de
UURWERKHANDEL van
H. L. RENO
 — vroeger HEERENSTRAAT 35 —

ZATERDAGMIDDAG 2 UUR
 geopend zal worden
 — in het perceel —
KERKSTRAAT 90

De Herenstraat werd toch niet de drukke winkelstraat die Hendrik Lourens voor ogen had gehad. In 1922 verhuisde hij naar de Kerkstraat 90 waar de Horlogerie Renou nog steeds gevestigd is.

hebben die oorlog veel zakelijke problemen gekend. Een tweede tegenvaller had een duidelijke Hilversumse oorzaak. De Herenstraat bleek zich niet tot de populaire winkelstraat te ontwikkelen

die Hendrik Lourens in 1911 voor ogen had gestaan. Het was geen goede plek om een zaak te drijven. Anders dan de wereldoorlog was dat probleem natuurlijk wel oplosbaar. Verhuizen! Dat

Het nieuwe pand aan de Kerkstraat na de feestelijke opening op 29 juli 1922.

Rechts: om de omzet te verhogen was Renou in de moeilijke jaren '30 ook sieraden en brillen gaan verkopen. De opticien-activiteit werd stopgezet toen François, een gediplomeerd opticien, de winkel verliet om zich te gaan wijden aan de kantoorboekhandel Schaaf, de zaak van zijn schoonmoeder.

Onder: twee advertenties die kenmerkend waren voor de tijd van oorlog en bezetting.

Verduistering
 'n Wekkerklokje met radium
 is een cadeau, dat in den
 smaak valt.

Ruimste keuze bij

RENOU

KERKSTRAAT 90

1840 - 1940

Goed **UITZICHT**
 Goed **AANZICHT**
 met zoo'n Bril van

F. H. L. RENOU
 HORLOGEMAKER - OPTICIEN
 OPGERICHT 1840

KERKSTRAAT 90 HILVERSUM

LEVERANCIER A.Z.H.

Fa. H. L. RENOU
 HORLOGERIE - OPTIEK - GOUD en ZILVER

wegens kolenschaarschte voorloopig
 behalve Maandags ook Woensdags en
 Vrijdags gesloten. **Telef. 7586**

deed de familie dan ook. In 1922 betrok Hendrik Lourens een winkelpand met woonhuis aan de Kerkstraat 90. Het besluit om te verhuizen werd vergemakkelijkt, omdat vader François belegd had in onroerend goed en van dit pand aan de Kerkstraat ooit eigenaar was geworden. Er moest wel grondig worden verbouwd, maar op zaterdag

29 juli van dat jaar kon de nieuwe winkel feestelijk worden geopend. *De Gooi- en Eemlander* noemde de nieuwe winkel een aanwinst voor de brink bij het postkantoor: *De gevel maakt thans een uiterst soliden indruk met de suffisante donkere betimmering. De ruime étalages zijn er écht voor om de uitgestalde horloges, armbandhorloges, klok-*

Peter, de vijfde generatie van het horlogemakers-geslacht Renou, tijdens de viering in 1990 van het 150-jarig bestaan van de zaak. De heer Renou staat voor zijn feestelijk versierde winkel aan de Kerkstraat 90.

ken, wekkers, enz. op de voordeligste wijze naar voren te kunnen brengen.

Er volgde een periode van nieuwe bloei en speciale opdrachten. Renou leverde de torenklokken van de Diependaalse Kerk en van de Nederlands Hervormde Kerk die Over 't Spoor was gebouwd op de splitsing van de Larenseweg en de Eemnesserweg. Hendrik Lourens kreeg als Gemeente-uurwerkmaker met een jaarsalaris de dagelijkse zorg voor het uurwerk in het torentje van het raadhuis aan de Kerkbrink. De Nederlandse Seintoe-stellenfabriek (NSF) liet zijn klokken, die onder andere voor het precisie-tijdsein zorgden over de radio, ook regelmatig door Renou controleren. Ook buiten zijn eigen zaak was Hendrik Lourens actief. Zo gaf hij de stoot tot de oprichting van de regionale afdeling van de Nederlandse Bond van Horlogemakers. Maar eind 1932 begon zijn gezondheid achteruit te gaan. Het familiearchief spreekt over *De sombere periode*. Het is niet alleen de ziekte van deze actieve ondernemer maar ook de algemene depressie van begin jaren dertig die de Horlogerie Renou in grote problemen bracht. De omzet daalde sterk, de winsten smolten weg.

Oprabbelen uit een diep dal

Hendrik Lourens Renou overleed in het voorjaar van 1935. Hij was pas 52 jaar oud. Op zijn nog jeugdige zonen François en Barend, inmiddels de vierde generatie horlogemakers, had hij de liefde voor het horlogemakersvak weten over te brengen. *Oom Frans was liever naar Delft gegaan* (de Technische Hogeschool, AS) *en had daar ook de hersens voor. Maar de moeilijke situaties thuis en in de zaak lieten dat niet toe*, aldus zijn neef en oomzegger Peter. De oudste zoon François kwam direct van uit de schoolbanken (HBS) in de zaak, de twee jaar jongere Barend ging na de MULO de vakopleiding volgen. Door het aantrekken van L.E. van Selm als chef van de werkplaats kreeg François een jaar later ook de gelegenheid de vakopleiding te volgen en met lof af te maken. Later volgde hij ook de opleiding tot gediplomeerd opticien. Om de teruggelopen omzet wat op te krikken breidden de zonen Renou het assortiment uit met brillen en met gouden en zilveren sieraden. Langzaam kregen de broers de winkel weer uit het diepe dal waarbij François en Barend door hun moeder, mevrouw Renou-Campen, en hun zuster Nel terzijde ge-

Mevrouw Renou-Campen met haar drie kinderen Nel, François en Barend eind jaren dertig. Barend (staand) zou later de winkel overnemen, François werd na de oorlog vennoot in kantoorboekhandel Schaaf.

staan werden. In oktober 1940 konden zij het eeuwfeest van de zaak met enig optimisme vieren, ondanks het feit dat er inmiddels weer een wereldoorlog was uitgebroken en Nederland door de Duitsers was bezet. Een tentoonstelling van uurwerken gaf dit jubileum extra luister.

Veel veranderingen

Na de oorlog, in 1946, verliet François de horlogerie en werd als vennoot in de firma Schaaf opgenomen. Barend zette de zaak aan de Kerkbrink voort. Na het vertrek van de gediplomeerde opticien François werden de optiek-activiteiten gestaakt maar de sieraden bleven in het assortiment. Barend leidde de zaak tot 1981 en smaakte het genoeg dat zijn zoon Peter hem opvolgde, een horlogemaker van de vijfde generatie van het geslacht Renou.

Peter Renou: *De laatste 25 jaar is in het vak erg veel veranderd. De komst van de quartz-klokken*

bijvoorbeeld. Horloges zijn een massaproduct geworden. Tegenwoordig heeft een ieder wel een paar van die dingen. Hun komst was goed voor de omzet maar leidde tot veel minder vraag naar reparatiewerk. Ook klokken op de schoorsteenmantel en aan de wand zijn niet meer zo populair. Jonge mensen kijken wel op de klok van de videorecorder of van de elektrische oven hoe laat het is. Maar een mooie klok blijft een sieraad voor de huiskamer en de belangstelling voor fraaie antieke exemplaren neemt toe. In het aan de gang brengen en houden van antieke klokken heb ik me gespecialiseerd en dat doe ik met heel veel plezier.

Aldus presenteert de vijfde generatie een toekomstvisie op zijn 160 jaar oude zaak die niet helemaal zonder zorgen is maar waarin het vertrouwen doorklinkt dat de Horlogerie Renou nog vele jaren zijn rol in het Hilversumse winkelbestand zal blijven spelen.